

Advokaten Agneta

Agneta Gustafsson är advokat vid Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad förklarar hon varannan vecka juridiska ord och begrepp samt svarar på läsarnas frågor i juridik, främst om avtalsrätt och bostadsköp.

Om juridiska begrepp på bokstaven B

Bastubadarprincipen

Bastubadarprincipen är ett juridiskt begrepp som finns inom arbetsrätten. Ursprunget är ett rättsfall från 1978 där en fabriksarbetare under arbetstid lämnat maskiner och utrustning igång utan uppsikt medan han badade bastu.

Vid upptäckten av att fabriksarbetaren satt i bastun och att fabriksutrustningen var obebaktad valde arbetsgivaren att omplacera arbetaren till ett mindre kvalificerat jobb bestående av att rensa utanför fabriken för mindre lön.

Twist uppkom mellan arbetsgivaren och fabriksarbetaren i frågan om en omplacering till ett jobb som så vitt skilde sig från fabriksarbetarens tidigare arbetsuppgifter, skulle anses motsvara en uppsägning. Om domstolen skulle svara ja på frågan skulle följden bli att beslutet kunde underkastas rättslig prövning.

Arbetsdomstolen ansåg att så var fallet. Principen var att det skulle krävas att det föreligger godtagbara skäl för att en omplacering ska få ske, om den är så pass omfattande att den kan liknas med uppsägning.

Arbetsdomstolens princip och resonemang i AD 1978 nr. 89 s. 12 skulle komma att döpas efter fabriksarbetarens bastubadande. På så vis fick en av arbetsrättens mest kända begrepp, *bastubadarprincipen*, sitt namn.

Borgen

Reglerna om borgen finns i Handelsbalken som är från 1734, vilken är en av Sverige äldsta fortfarande gällande lagar.

Att gå i borgen innebär att en person, *borgensmannen*, åtar sig att ansvara för att en annan person, *gäldenären* (låntagaren), ska betala vad denne är skyldig till den person som har rätt till det, *borgenären* (långgivaren).

Vanligtvis är det en penningskuld, d.v.s. gäldenären har lånat pengar av borgenären. Om låntagaren inte kan betala lånet är borgensmannen skyldig att betala.

Ett exempel kan vara att en person vill köpa en bil för 300 000 kr och därför måste låna pengar av en bank. För att banken ska känna sig trygg med att lämna krediten vill banken kanske ha en säkerhet i form av borgen. Om bilköparens (låntagarens) föräldrar ingår borgen för lånet är de såsom borgensmän skyldiga att betala lånet om barnet inte kan betala.

Det finns två olika typer av borgensförbindelser, enkel borgen och *proprieborgen*.

Enkel borgen innebär att banken först måste vända sig till låntagaren och kräva betalt. Först när det är konstaterat omöjligt att få betalt av låntagaren, kan långgivaren t.ex. en bank, företag eller privatperson vända sig till borgensmannen.

Med *proprieborgen* menas att långgivaren direkt kan vända sig till borgensmannen för att kräva ut pengarna utan att först vända sig till låntagaren. *Proprieborgen* är den vanligaste typen av borgensåtagande. Skälet är att långgivare direkt kan kräva borgensmannen på betalning, d.v.s. långgivaren behöver inte vända sig till kronofogden för att konstatera att långgivaren saknar betalningsförmåga innan.

Det finns ett ordspråk som lyder "att gå i borgen är att gå i sorgen". Ordspråket kan tyckas hårt, men det speglar de betydande risker du bör överväga innan du åtar dig en borgensförbindelse.

Sammanfattningsvis, fundera noga innan du skriver på en borgenshandling och vilket belopp du vill och klarar av att betala för låntagarens skuld. Med andra ord, har du betalningsförmåga och betalningsvilja att betala låntagarens skuld?

Bonus Pater Familias

Begreppet är latin och betyder på svenska, *den gode familjefadern*. Begreppet *Bonus Pater Familias* härstammar från den gamla romerska rätten, och har långt in i modern tid använts inom skadeståndsrätten.

För att kunna förstå varför ett sådant begrepp använts måste något om hur skadestånd fungerar noteras. Typiskt sett krävs det för att en person ska behöva betala skadestånd att personen orsakat skadan uppsåtligt eller genom vårdslöshet som är synonymt med oaktsamhet.

Att avgöra om någon har varit oaktsam är ofta mycket svårt. Utgångspunkten för bedömningen kan vara hur en aktsam person skulle ha agerat i fallet. Det är här som den gode familjefadern kommer in i bilden. Tillämpningen av *Bonus Pater Familias* inom skadeståndsrätten utgick nämligen ifrån att det teoretiseras kring hur den gode familjefadern skulle ha gjort i en viss situation. Om en person agerat i enlighet med vad som förväntas från den aktsamme gode familjefadern anses personen inte ha agerat vårdslöst. På så sätt kan *Bonus Pater Familias* användas som en typ av måttstock för vad som skall anses vårdslöst eller inte.

Bonus Pater Familias som begrepp används i princip inte längre inom juridiken, men frågan som begreppet sökte svar på återstår och präglar många olika situationer inom juridiken. Frågan aktualiseras då domstolen behöver få svar på: Vad är ett normalt aktsamt tillvägagångssätt, reaktion eller handling i ett visst fall?

Nuförtiden är många situationer reglerade av lagar, föreskrifter och förordningar, varvid dessa normer tillämpas snarare än *Bonus Pater Familias*. Exempelvis är det enklare att bedöma om vårdslöshet föreligger vid en trafikolycka genom att bedöma om personen iakttagit regeln om stopplik, än att utreda om personen körde bilen på samma sätt som en aktsam god familjefader hade gjort i situationen.

Jag avslutar med ett aktsamhetscitat från *Hill Street Blues*: "Let's be careful out there!"

AGNETA GUSTAFSSON
Advokat,
Advokatbyrån Nywa



Har du en fråga? Skriv till Agneta!

Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, skicka din fråga till Agneta på e-postadressen advokaten@nywa.nu.

Vänligen notera att alla upplysningar enbart är informativa och inte utgör legal rådgivning. Rättslig rådgivning kan endast lämnas av advokat eller jurist som erhållit handlingar och fullständig information om omständigheterna i det enskilda fallet.

Boktips

EFTERRÄTTER

Olle T Cellton
Natur & Kultur



En av livets guldkanter är ju efterrätten, men den är också svår att få till i kombination med den mat som man ätit, för vem orkar en mastig efterrätt efter en kraftig middag. Men vilken fullpoängare en middag kan bli med en perfekt dessert som avslutning. Vi är ju många som delat in oss i förrättsperson, huvudrättsperson eller efterrättsperson utifrån vilken del av måltiden som man tycker är viktigast och godast vid restaurangbesök. Jag föredrar ofta den första och den sista och drar mig inte för att skipa huvudrätt för att kunna festa loss på en spännande förrätt och frossa i en alldeles för mastodontig och smarrig efterrätt. En bra restaurang kännetecknas av hur man kan kombinera alla delar av måltiden, och hit hör självklart även de söta delarna som är ett riktigt test av kvaliteten på restaurangen. Bra råvaror och ett skickligt hantverk såväl som skärpta smaklökar krävs för att få till en lyckad helhet. Författaren till denna efterrättsbok är väl medveten om detta och vill dela med sig av sin kunskap och smakbild. Problemet är att detta upplevs som kokbok för proffs med tid och noggrannhet till förfogande och inte för den som vill svänga ihop en dessert en vardag. Alla recept känns komplicerade och konstiga som exempelvis blodapelsinbrulee med valnötter, yoghurt och olivolja eller fänkåls- och honungssnitar. Det är säkert supersmarrigt men vem orkar mäta, väga, temperera, bränna, separera och så vidare. Har du en kock som kompis – perfekt, här har du presenten; annars köp någon annan efterrättsbok – denna är bara för komplicerad och tjorvig.



ANNA ÖBERG
Bokrecensent



Världens byggnader

Högst, längst, störst – eller speciellt på något annat sätt. Vi kollar in spektakulära byggnadsverk och konstruktioner från hela världen.

Enighetsstatyn

Världens största staty

I oktober 2018 fick världen officiellt en ny högsta staty då Enighetsstatyn invigdes i Indien.

Efter självständigheten från Storbritannien 1947 blev frihets- och ickevårdskampen Sardar Vallabhbhai Patel Indiens första inrikesminister och vice premiärminister. Han bidrog till enandet av de över 500 provinser landet då var indelat i och är känd som mannen som förenade Indien.

År 2013 påbörjades konstruktionen av en enorm staty i delstaten Gujarat i västra Indien föreställande Patel. Fem år senare, på Patels födelsedag den 31 oktober, stod den 182 meter höga Enighetsstatyn (The statue of unity) klar. Tanken är att den bronspläterade statyn ska fungera som turistattraktion för området men också avspegla landets storhet. Under statyn finns även ett museum. Bygget har dock fått mycket kritik då många anser att pengarna – ungefär 3,8 miljarder kronor rapporteras den ha kostat – kunde ha använts bättre. Patel har också en flygplats uppkallad efter sig, Sardar Vallabhbhai Patel International Airport. Nationella förenandedagen instiftades 2014 och firas på Patels födelsedag den 31 oktober.

Världens näst största staty är den 128 meter höga Vårtempelbuddhan i Kina. Som jämförelse är Frihetsgudinnan 46 meter, eller det dubbla om man räknar med sockeln.

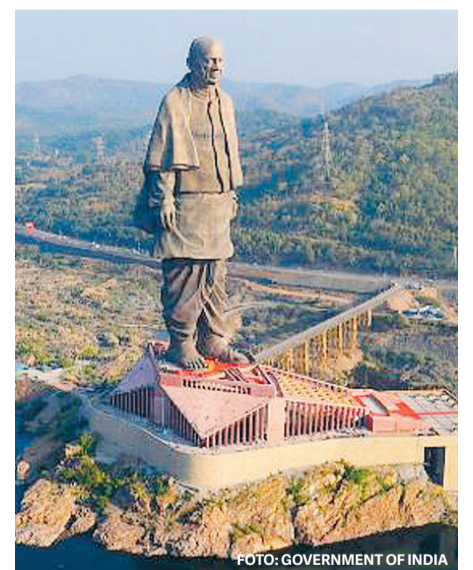


FOTO: GOVERNMENT OF INDIA

FAKTA
Enighetsstatyn

Vad

Staty i Indien föreställande Sardar Vallabhbhai Patel.

Höjd

182 meter (240 meter med sockel).